

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uradništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pismen ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaševanje po eniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. štev. 17.153. Telefon 3113

Ob volitvi delegatov

Ze zopet se bliža dan, ko bo naša organizacija po svojih delegatih sprejemala poročila organizacijskega vodstva, pretresala jih, ocenjevala in dajala nove pobude za prihodnje leto.

Ze nekaj tednov čitamo v poročilih z zborovanj sreskih učiteljskih društev pozive, naj prineso člani na prihodnje zborovanje predloge za banovinsko skupščino.

Taka praksa se ponavlja leto za letom, ne bi pa mogli trditi, da bi bila plodna in koristna. Učiteljski parlament se sestaja enkrat na leto, za svoje razpravljanje ima na razpolago navadno le en dan, če odštejemo prvi dan za razne potrebne formalnosti in zborovanja odsekov. Tako ostane vsako leto kakih pet do šest ur za razpravljanje v plenumu banovinske skupščine.

Če upoštevamo pa še dejstvo, da dobi plenum isto povodenj sklepov, ki so jih prejšnji dan sprejeli razni skupščinski odseki, v ponovno razpravo, ter da se vrste isti pro- in kontra razlogi od večino istih govornikov kakor v odsekih tudi na skupščini sami in da se končno obravnava skoraj vedno istih 50 do 100 predlogov že celo vrsto let, tako da bi se zapisnik lahko kar prepisal od prejšnjih skupščin, če vse to upoštevamo, se nam mora razodeti malo tolažilno spoznanje, da smo zašli v tak labirint birokracije, da zaman iščemo rešilne nitke, ki bi nas speljala na življenja zeleno ravan.

Ze dvajset let se podira okrog nas stari svet, nekdanji idilični uradniški časi so že davno za nami. Solidne tvrdke propadajo, življenjski standard se niža iz leta v leto, vedno širši sloji zapadajo v brezupno ubožstvo, proletarijacija srednjega sloja in ž njim vseh nas uradnikov napreduje z gigantskimi koraki, vprašanje naše ljudske kulture in morale postaja najtežji problem današnjega časa, mi pa zborujemo leto za letom po starih, preizkušenih kalupih.

Zdi se, kakor bi stali na olimpijski višavi, do koder ne segajo razburkani valovi življenja, ne čujemo grozečnega podtalnega gmenja, strupeni plini moralne in materialne krize valove globoko pod našimi nogami, s stoičnim mirom »razpravljamo« o svoji stari pravdi, o svojih osemdesetih tezah, ki jih leto za letom pribijamo na vrata vseh jugoslovanskih oblasti.

Vemo, natančno vemo, da tudi letos ne bo drugače. Razni predlogi, naši stari znanci iz let nazaj, se že kupičijo v fasciklih našega glavnega tajništva, »eksperti« jih numerirajo in pripravljajo za skupščinske odseke, čez dober mesec jih bomo že čitali na dveh kolonah našega stanovskega glasila, znova bodo potrjeni in sprejeti, najvažnejši se bodo pa uvrstili v fulminantno resolucijo, krojno vsega našega prizadevanja, ki jo bo sestavil poleg vseh drugih odsekov poseben odsek za resolucijo.

Predloge in sklepe torej približno že poznamo, resolucijo tudi. Treba je samo še dveh dnevov banovinske skupščine! In tudi ta dva bosta prišla.

Kaj pa potem?

Potem stopimo v novo poslovno leto. Ker se na sprejete predloge in na resolucijo ne bo nihče oziral, bomo že takoj na prvih jesenskih zborovanjih poročali, kaj smo sklenili, na poznejših pa zahtevali od organizacijskega vodstva, da stori vse potrebne korake, da se na pristojnih mestih upoštevajo več kot upravičene želje slovenskega učiteljstva, ki v tako resnih časih trdno stoji na braniku vseh legitimnih interesov slovenskega naroda. Ker tudi ta gromka beseda »najbrže« ne bo izzvala zaželenega odmeva, bomo uporabili zadnja zborovanja kot dobrodošlo priliko, da še »enkrat« ponovimo svoje zahteve kot predloge za prihodnje banovinsko skupščino in izvolimo delegate, da jih bodo predebatirali in sprejeli kot delovni program za bližnje bodočnost.

Habemus papam!

Tovariši delegati! Zavedajmo se dejstva, da hodimo že mnogo let z zaprtimi očmi mimo glavnih vprašanj slovenske kulture in lastne organizacije. Čim prej bomo zapustili stare izvožene tire našega brezplodnega parlamentiranja in birokratske okornosti, tem prej bodo zapluli po naših žilah zopet plodni življenjski sokovi. Vprav naše vsakoletne banovinske skupščine so žalosten dokaz anemije, ki vlada v naših vrstah. V usodni zmoti se nahaja vsakdo, ki misli, da je mogoče s tibetanskim molilnim mlinom naših resolucij in predlogov aktivizirati organizirano članstvo. Nasprotno: dejstva govore, da so taki molilni aparati najboljša sredstva za uspavanje. Za zaprtimi vrati zboruje v imenu 3500 slovenskih učiteljev kakih osemdeset delegatov, skoraj vedno iste osebe, ki govore in sklepajo po večini o lastnem delu.

Kje so časi, ko so stotine in stotine učiteljstva spremljale na delegacijskih zborovanjih delo svojih zastopnikov, ga podpirale,

Bolezniški dopusti in nadomeščanja

Ni še tako dolgo tega, odkar se je pričel na pobudo uvidnega in delavnega tovariša iz naših vrst pri sekciji JUU v Ljubljani poseben odsek zanimati za ureditev našega bolniškega zavarovanja. Spominjam se še, kako so se potlej na naših zborovanjih pretresala zadevna vprašanja z že več ali manj izdelanimi predlogi in osnutki za čim uspešnejšo pomoč onim učiteljem, ki jih iznenada obišče bolezen. Mnogi so se takrat ogrevali za ureditev tega važnega vprašanja, čigar trdoto je preizkusil že vsak učitelj, ki je bil kdaj bolan. Tem bolj bi bilo važno to zadevo dokončno urediti, ker vprav učitelj, ki je odmaknjen od kulturnih in zdravstvenih centrov, ne uživa nikake druge zaščite v primeru bolezni, kakor event. brezplačno zdravljenje v drž. bolnišnicah. Toda za vsako obolenje, ki ni težjega značaja, menda ne bo precej iskal zdravniškega posejka v bolnišnicah, zlasti še v teh časih, ko so slehernemu hribovcu poznane žalostne zmere v naših prenatrpanih in z zdravilnimi rekviziti preslabo opreženih bolnišnicah.

Toda pri nas je zmerom tako; vsaka novotarija dvigne pri našem organiziranem učiteljstvu veliko zanimanje, po nekaterih diskusijah in zadevnih nagomilanih okrožnicah, ki jih zborovalci »vzamemo na znanje«, stvar končno — zaspi. Človek, ki ni o vzrokih teh nezdravih pojavov izbrpno poučen, bi na prvi pogled sodil, da je temu mrtvilu vzrok slabo vodstvo organizacije; toda temu gotovo ni tako, ko se lahko vendar vsak, ki količjak objektivno presoja delavnost sekcije, uveri, da se pred realizacijo neke takšne »novotarije« poloti nas vseh, ki smo pri stvari neposredno tangirani, neka nezainteresiranost!

Ali ste že opazili, da padejo vse besede na neplodna tla, kadar koli je govora o stvarih, ki bi nas materialno obremenile?

Ali ste spoznali, da ves mašinelni stroj našega organiziranega članstva odpove takrat, kadar bi moral vsak posameznik, vsak organiziran učitelj po deležu prispevati za pogon in podvig naše stanovske stvari?

Ne, pravkar omenjena nezainteresiranost gotovo ne izhaja toliko iz bistva kakšne morebitne stanovske mlačnosti in prešibke organizacijske povezanosti, kolikor iz strahu pred izdatki, ki jih zlasti mlajše in v nižje položajne skupine uvrščeno učiteljstvo ne more in ne more utrpjeti ter si še samovoljno krčiti že itak pod minimum odmerjene dohodke. V tem je najbrž jedro naših neuspehov, ko se v gotovih stvareh trudimo gospodarsko osamosvojiti.

Res je: brez žrtev ni uspehov, brez borbe ne zmage! Toda elita vsakega pokreta vseh časov, ki naj v temelju reformira tečajno stanje nekega dejanskega položaja, pa je bila in bo zmerom — mladina. In kaj naj danes pričakujemo od mladega, tridesetletnega učitelja, ki je še pripravnik ali komaj v deveti položajni grupi, kaj naj pričakujemo od takšnega človeka, ki ima vso pravico, da končno vendarle zaživi svoje polno in svojega stanu vredno življenje, če pa prejema za trdo tlako mesečno komaj 800 oz. 1000 din plače? Ali morete od takšnega človeka zahtevati še večjih žrtev, kakor jih že doprinaša v borbi za ravnovesje »stanu primernega življenja«, ki mu kot inteligentu po božjih in človeških postavah gre?

In takšnih učiteljev danes ni malo! Večino v naši stanovski organizaciji tvorijo, zato ta večina zmerom odpove, kadar koli bi bilo potrebno z denarjem potrditi svojo stanovsko zavest. Z denarjem, ki ga ta večina nima! Z denarjem, brez katerega je vsak gospodarski in ne nazadnje tudi stanovski progres postavljen na trhle noge...

Zato je tem bolj žalostno, ko naša, v šolskih in naših stanovskih vprašanjih še zmerom premalo informirana javnost z napačne perspektive presoja napore onih tihih in delavnih posameznikov, ki se permanentno zavzemajo za pravično in socialno ureditev učiteljskih bolezenskih dopustov. Češče se iz te »javnosti« sliši glas: »Le čemu naj se učiteljstvo bori in zavzema za bolniško zavarovanje? Le kaj mu je tega treba, ko ima vendar brezplačno zdravljenje v bolnišnicah in plačan dopust?«

In ne pomislijo takšni in podobni Pila-tuži, da je po zakonu obvezen biti vsak najzadnji vaječek in težak — član OUZD in da uživa v dneh bolezni vsak teh zaščito v zdravstvu in denarno podporo!

A učitelji? Ti korakajo v tem pogledu daleč za vrstami vajencev in težakov. Za slednje je bil sankcioniran zakon, ki jih v času bolezni štiti, le učitelja ne štiti nihče.

dajale raznovrstne pobude ter s svojimi osebno pridobljenimi vtisi zanašale med ostalo članstvo navdušenje in polet za nadaljnje delo? Vrnimo se k članstvu in življenju!

L. G.

Pač — učiteljstvo ima pravico na brezplačno zdravljenje v državnih bolnišnicah in plačan dopust.

Prav to zadnje pa je ona vrzel, ki bi se morala s primernimi odločbami ali zakonskimi odredbami zamašiti, da bi bilo prav vse učiteljstvo deležno ne samo delne zdravstvene, temveč tudi socialne zaščite! Kajti, kje je bolj na mestu socialna zaščita, kakor na oni šoli, kjer nekdo od učiteljstva zbolil, pa mora namesto obolelega tovariša oz. tovarišice drug učitelj prevzeti poleg svojega še njegov razred? Res je, da se ga po zakonu o ljudskih šolah ne sme obremeniti z več ko 28 tedenskimi delovnimi urami. Toda razlika je menda v delu in naporu, če učim en sam razred (časih tudi s štirimi oddelki) ali dva; če poučujem in krotim 50 ali 120 učencev; če korigiram 50 ali 120 nalog; če spišem ob zaključku semestra ali šolskega leta 50 ali 120 izpričeval; če... Ta »če« se lahko nadaljuje v nedogled, kakor se lahko v svojem nadaljevanju po krajevnih potrebah širijo dolžnosti učitelja, ki so citirane v § 78. zakona o ljudskih šolah.

Kdo se na tihem ne jezi na onega tovariša ali tovarišico, ki je na bolezenskem dopustu in mora za isto plačo poučevati še njegove razrede ter opravljati tako rekoč dvojno delo, sem res radoveden. Na mestu pa takšna jeza ni, to je res. Čut humanosti in tovarištva nam v takih primerih narekujejo vso popustljivost v presoji. Da pa podaljševanje bolezenskega dopusta znejevolji še tako krotkega in popustljivega človeka, ni v današnjih dneh, ko padajo na šibka ramena in na razvrane živce preobremenjenega učitelja vse tegobe časa, nobena pravljica več. Koliko pa je po drugi strani odmera bolezenskih dopustov nam prizadetim pravična, je pokazala zlasti praksa o podelitvi poročniških dopustov. V smislu § 89. uradniškega zakona trajajo poročniški dopusti šest tednov. Z ozirom na odlok kr. banske uprave IV — No. 9939 z dne 3. aprila 1930. je poročniške dopuste strogo zabranjeno podaljševati — bodisi z bolezenskimi dopusti pred porodom ali po porodu. Koliko pa je bilo prizadetih učnih moči, ki so mogle doslej temu odloku zadostiti, vé učitel-

VSEBINA:

Ob volitvi delegatov.

Bolezniški dopusti in nadomeščanja. Skupno zborovanje štirih sreskih društev. III. počitniški pedagoški tečaj v Mariboru. Občni zbor Slovenske šolske matice. Seja odbora učiteljev kmečko nadaljevalnih šol.

LISTEK: † Albin Travnovi. Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Osebnе zadeve. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljski pevski zbor JUU — Emil Adamič. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu. — Inozemsko šolstvo in učiteljstvo.

teljstvo najbolj, zlasti ono, ki je bilo v »šestem« tednu uverjeno, da bo po nekaj dneh že rešeno težke tlake nadomeščanja, a je v zadnjem hipu prejelo obvestilo, da mora nadomeščati »zaradi izrednih okoliščin« še tri, štiri, pet, celo šest tednov...

Koliko pri takšni odmeri dopustov pada čut tovarištva in trpi samouprava učiteljstva na šoli, je potem samo še vprašanje časa in etične zavesti posameznika.

Vsega tega pa bi gotovo ne bilo, če bi se z zakonom zaščitilo vprašanje učiteljskega zavarovanja, vprašanje bolezenskih dopustov pa uredilo tako, da bi bilo tudi ostalo učiteljstvo socialno zaščiteno ali pa prejemale za otežkočeno delo posebno nagrado.

Pa tega vsega bi prav za prav ne bilo niti treba, če bi se z uvidno personalno politiko preskrbelo za nastavitve nekakšnih sreskih suplentov, ki bi v primeru potrebe nadomeščali obolele učitelje. V ta namen naj bi se jim priznala posebna potnina in diete, kar vse uživa državno uradništvo iz drugih resorov.

Samo v dravski banovini je okrog 800 mladih učiteljskih abiturientov, ki čakajo že po več let na službo, ki čakajo, da bi idealno služili svojemu narodu in domovini in razbremenili one, ki jim pod težo zgoraj naštetih neveselosti postaja njih delikatna služba z dneva v dan težja tlaka!

Lojze Zupanc.

Skupno zborovanje štirih sreskih društev

Ob prav lepi udeležbi, 356 članov, so zborovala 8. maja 1937. v Murski Soboti sreska društva Dolnja Lendava, Ljutomer, Murska Sobota in Ormož.

Predsednik murskosoboškega društva tovariš Stubelj je kot domačin otvoril zborovanje. Pozdravil je tov. Kumlja kot zastopnika sekcije, tov. Vranca ter tovariše učitelje veterane Rajšpa, Zacherla in Požegarja, ki se vkljub temu, da so že upokojeni, še vedno zanimajo za skupne stanovske zadeve in se udeležujejo borbe aktivnih tovarišev.

Spominjal se je tovariša Lapajneta kot borca za učiteljske pravice, dr. Pivka kot narodnega boritelja in tovariša mučenika Lojzeta Bratuža.

Nato je prevzel predsedništvo zborovanja tov. Mavrič kot najstarejši izmed navzočih predsednikov.

Kot prva točka dnevnega reda se je vršilo predavanje tovarišice M. Dittrichove: »Učiteljica žena in narodna prosveta«. Predavanje je pokazalo delo in dolžnosti poročenih učiteljev, krivico, ki jim preti z novim amandmanom z delnim celibatom in dejstvo, da delni celibat ne more rešiti brezposelnosti učiteljskih abiturientov. Vnela se je živahna diskusija, h kateri se je prvi oglasil tov. Kumelj. Utemeljeval je, da bi pomenilo izvajanje določbe v amandmanu samo škodo za izobrazbo naroda. Odpravnina odpuščenih učiteljev bi se morala plačevati iz istih proračunskih kreditov, iz katerih se plačujejo plače in položajne doklade. Z ozirom na zakonito določbo, da se morajo imenovati nove postavitve le na proračunsko prosta mesta, ne bo mogoče postaviti na dejansko izpraznjeno mesto nobenega učitelja, za kolikor mesecev je bila iz proračunkega mesta odpuščen učitelj izplačana odpravnina. V tem času bi bilo zato pomanjkanje učiteljskih oseb še večje, in še več bi bilo šol in razredov brez učiteljev. Če država danes ne more ob manjših prejemkih poročenih učiteljev zasesti vrzeli na šolah, bo mogla ob večjih prejemkih neporočenih, to tem manj.

Nato se je oglasila tov. Prešernova in je zavzela načelno stališče k vprašanju o pravicah žene do zaslužka. V javnosti se vrši sistematičen boj proti ženam v poklicih, češ da odjedajo službe možem. Pravijo, da spada žena le v družino in je zlasti pri poročenih ženi edini njen poklic materinstvo in gospodinjstvo. Zato se na vse mogoče načine ovira in zapostavlja ženske v službah. Recept »že-

na spada v družino« je sicer zelo enostaven, a ne prinaša rešitve brezposelnosti. Ali je zapiranje žene v družino rešitev socialnega vprašanja za ženo? S tem, da se ženi onemogoči lastni zaslužek, je pahnjena v popolno odvisnost in podrejenost možu, je odstranjena iz javnosti sploh, oropana je socialnih pravic in človeške enakopravnosti. Toda kakaj celo mnoge žene v poklicih zagovarjajo fašističen način reševanja brezposelnosti? Dejstvo je, da je žena skoraj v vseh poklicih zastopljena, njena plača je manjša od moževe, zaseda le nižja mesta, njena usoda je večna podrejenost in izkoriščanost. Neporočena žena, ki si mora zaslužiti kruh sama, je gospodarsko zapostavljena, zato so mnoge z veseljem pripravljene zamenjati svoj poklic za udobno in enostavno urejenost mirnega družinskega življenja. Če pa hočemo, da bodo žene socialno in gospodarsko enakopravne, se ne smemo boriti le za pravice do dela, ampak tudi proti oviram, ki otežkočajo ženinovo javno delo. Boriti se moramo za pogoje, ki bodo omogočali vsaki ženi, tudi poročeni in materi, sodelovanje v poklicih, za pogoje, ki ji bodo naredili to delo prijetno in zaželeno. Validi brezposelnost na ženske rame in dajati službe možkim zato, da se spravlja v bedo ženske in se jih oropa človeških in socialnih pravic, je krivično. Družba je dolžna preskrbeti vsakemu svojemu članu možnost do dela, zaslužka in poštenega življenja.

Kot zadnja se udeležijo diskusije tov. Kovača. Povedala je, da je izšla iniciativa za današnje zborovanje štirih društev iz odseka učiteljev in Murski Soboti. Povod za to je bil amandman o uvedbi delnega celibata za učitelje. Če hočemo, da se amandman ne izvede, moramo mobilizirati vso javnost proti krivici, ki nam preti. Vsa društva, kjer sodelujejo učitelje, ženski listi in vsa učiteljska društva, bi se morala postaviti krepko v bran. Seveda bi morale povzročiti to borbo v prvi vrsti prizadete tovarišice, katere so do sedaj storile vse premalo. Mlade učitelje, ki jih amandman najbolj zadeva, se premalo zavedajo, da se z njim odloči njihova življenjska usoda. Celibat bo oropal mnogo mladih ljudi za življenjsko srečo, ker mladi možki po večini nimajo možnosti, da bi sami mogli vzdrževati družino. Možno je, da bo celibat zadel tudi poročene, ker od delnega do popolnega celibata je zelo majhen korak, zlasti, če je princip že sprejet. Toda tudi te se premalo brigajo za to. Nekateri izmed